

DIAKONI- PASTORAL

FÖR SVENSKA KYRKAN VÄSTERÅS

DIAKONIPASTORAL

FÖR SVENSKA KYRKAN VÄSTERÅS

Inledning

Diakoni är kyrkans sociala arbete och samtidigt ett uttryck för medmänsklig omsorg och kärlek, vilket är centralt i kristen tro. Det är att i ord och handling förkunna evangeliet. Diakoni är å ena sidan ett eget kompetensområde och å andra sidan ett självklart uttryck för kristen tro. Därför är diakoni samtidigt både diakoners och alla döptas ansvar. Som medarbetare i Västerås pastorat, ideell eller anställd, behöver alla inta ett diakonalt förhållningssätt i arbetet.

Diakonipastoralen som dokument

Diakonipastoralen är ett ledningsdokument som vill ge en teologisk bakgrund, sammanhang och riktlinjer för hur arbetet med diakoni ska bedrivas i Västerås pastorat. Den står i relation till visioner och utvecklingsområden i församlingsinstruktionens pastorala program och ska sedan utmynna i konkreta handlingsplaner för det faktiska arbetet i pastoratet och dess områden. På detta sätt är pastoralen tänkt att fungera som ett verktyg för både chefer och medarbetare. Pastoralen ska ses över minst vart tredje år.

Teologisk reflektion

Och vem är min nästa? Frågan ställs till Jesus och han besvarar den med liknelsen om den barmhärtige samariern (Luk 10:29-37). Berättelsen avslutas med att frågeställaren får en motfråga: *Vilken av dessa tre tycker du var den överfallne mannens nästa?* - *Den som visade honom barmhärtighet*, blir svaret. Denna berättelse, tillsammans med berättelsen om mannen vid dammen i Betesda (Joh 5:2-9), då Jesus frågar en förlamad person: *Vill du bli frisk?* och fortsättningen: *Stig upp, ta din bädd och gå*, utgör grunden för hur det diakonala arbetet i Västerås pastorat ska bedrivas.

Vi vill vara andra människors nästa, som stannar upp när vi ser någon som är slagen av livet, som ser vad som behöver göras och gör det, och som i samarierns anda också är beredda att följa upp: behövs det mer så försöker vi ordna det. I berättelsen har den överfallne mannen ingen egen röst, men någon stannar upp och ser hans utsatthet. Denne någon griper in och gör skillnad. Samtidigt tar personen hjälp av andra för att utföra en del av den nödvändiga insatsen. I berättelsen finns ett personligt engagemang och mod, en vilja att handla. När andra insatser är gjorda finns även en möjlighet att bidra med materiella eller finansiella resurser.

Men när människor har en egen röst vill vi göra som Jesus gjorde i Betesda och först fråga vad personen behöver innan vi börjar fatta beslut och agera. Vi vill fråga och sedan ta svaret på allvar. När Jesus har hjälpt mannen säger han åt honom att ta sin bädd och gå. Jesus uppmuntrar mannen att gå vidare. Efter själva händelsen finns det inget som antyder att Jesus skulle ta något fortsatt ansvar för mannen, utan han får själv ta ansvar för sitt liv och gå vidare.

Det diakonala arbetet i Västerås ska präglas av vår vilja att gripa in och göra skillnad när någon är i en så utsatt position att man inte längre har någon röst. Olika former av utsatthet är aktuella och stödet kan bestå av olika saker. Handlingskraft är nödvändig när vi möter människor i en akut situation och vi söker samverkan med andra relevanta aktörer.

Men ett förebyggande arbete är minst lika viktigt för att bidra till att människor inte hamnar i dessa akuta situationer. Vi frågar efter vilka behov som behöver tillgodoses och försöker hjälpa dem vi möter att hitta sina egna resurser och förmågor. Vår ambition är att bemyndiga människor att själva ta kontrollen över sin situation för att de verkligen ska kunna ta sin bädd och gå. Att ge stöd att gå vidare i livet är att föredra framför tillfälliga allmosor.

Berättelsen om kvinnan vid Sykars brunn ger ytterligare ett viktigt perspektiv: När hon möter Jesus får hon höra talas om det levande vattnet, det som gör att man inte blir törstig igen. Den diakonala friskvården ska hjälpa människor och peka på var det levande vattnet finns. Den som finner den källan där livets vatten flödar utan gräns får hjälp att orka vidare i sitt liv.

Barn och unga står i beroendeställning till vuxna och äger inte själva kontrollen över sin tillvaro så som vuxna i högre utsträckning gör. Därför har vi ett särskilt fokus på barn och ungas behov av stöd och vill fortsätta att utveckla vår förmåga att uppfatta även den nöd som inte uttalas.

En lokal omvärldsbeskrivning utifrån ett diakonalt perspektiv

Västerås pastorat består av både tätort och landsbygd och förutsättningarna är mycket olika. I vissa stadsdelar i Västerås pastorat byggs det nya bostadsområden och i stadsplanering tas höjd för att antalet invånare kommer att öka till 230 000 personer till år 2050. Det pågår också stora rotrenoveringar av bostadsområden med kraftiga hyreshöjningar som följd. I andra områden byggs påkostade villor som förutsätter stabila inkomster och flera intäkter i hushållen. Om villkoren förändras i ett hushåll och någon förlorar arbete eller hälsa drabbas inte minst barnen av otrygghet i sin vardag. När bostäder blir dyrare blir ekonomisk utsatthet än mer tydlig. Just frågan om var och hur människor bor har stor betydelse för behovet av diakonala insatser i ett visst område.

Ungdomskriminaliteten är en viktig fråga och fler vuxna behövs i ungdomars vardag då många förutser växande problem med droganvändning och ökande vandalisering av egendom. Arbetslöshet och bidragsberoende i hushållen ökar utsattheten. Att skapa trygga miljöer för barn och ungdomar blir alltmer angeläget. Psykisk och fysisk ohälsa nämns allt oftare som orsaker till att människor hamnar i utsatthet. Särskilt barn och ungas mående har försämrats på senare år.

Inom pastoratet finns också olika institutioner med behov av olika diakonala insatser, till exempel sjukhus, olika former av boenden för sjuka och/eller äldre, kriminalvård och universitet. Människor som är på flykt kommer också till Västerås. Många som söker sig hit har varken bostad eller försörjning ordnad. Frågor om integration och samexistens kommer alltid att vara aktuella i vårt pastorat.

Samarbeten och nätverk

Det diakonala uppdraget blir aldrig färdigt och behoven tar aldrig slut. För att uppnå bästa möjliga effekt av arbetet måste därför samarbeten av olika slag sökas. Tillsammans med andra goda krafter gör vi skillnad för människor både när det gäller friskvårdande insatser och dem av akut karaktär. I vårt omgivande samhälle finns många mötesplatser och verksamheter där människor får möjlighet att knyta egna kontakter och befinna sig i goda sammanhang.

Det finns redan en mängd kontaktytor mellan diakonin i Västerås pastorat och det omgivande samhället. Vi skiljer mellan å ena sidan faktiska samarbeten och å andra sidan informationsutbyten och enstaka beröringspunkter. Ett exempel på samarbete är det arbete med Stadsmissionen och deras Matcentralen som fortsätter att utvecklas och fördjupas. Tillsammans med våra olika förutsättningar möter vi människor i den yttersta utsattheten.

En annan form av samarbete är när vi är verksamma på andras arenor. Vi besöker till exempel sjukhus och äldreboenden, men också skolor och andra platser där barn och unga har en stor del av sin vistelsetid. I dessa sammanhang måste vi anpassa oss efter andras regler och förutsättningar, men samtidigt behålla fokus på det som är vårt grundläggande uppdrag.

Att delta i olika nätverk innebär att vi bär hem ny kunskap och erfarenhet samtidigt som ett kristet eller kyrkligt perspektiv kan berika andras arbete.

Inom pastoratet behöver samarbetet utvecklas för att tydligare se varandra som interna resurser. Olika kompetenser och förmågor i diakonimedarbetarlagen kompletterar varandra. Andra medarbetargrupper har

också en viktig roll i det diakonala arbetet; inte minst gäller det pedagoger men även kyrkomusiker som i högre grad än andra möter barn och unga.

Institutioner och diakoni

När människor inte kan komma till oss kommer vi till dem. Som medarbetare måste man vara beredd att verka utanför de egna lokalerna och på arenor som inte alltid känns hemtama eller bekväma. När vi besöker människor gör vi det alltid med respekt och lyhördhet. *"Får jag besöka dig?"* är den grundläggande frågan oavsett om vi kommer till någons hem, ett sjukhus, en anstalt eller liknande.

Ideellt arbete

Inom pastoratet pågår arbete med att ta fram en plan för ideellt arbete. Att arbeta ideellt kan handla om att bli tagen i anspråk för det man kan och för den man är. Det kan verka friskvårdande att känna att man behövs och får göra något för andra. Men det är viktigt att komma ihåg att många som engagerar sig ideellt inte är behövande i särskild mening.

Ideellt arbete kan vara en resurs för diakonin, men kan också ha en helt annan inriktning. Ideella medarbetare finns i många av våra olika verksamheter, inte minst bland ungdomar.

Prioriteringar och diakonala överväganden

Med den teologiska reflektionen som grund gör vi ett antal överväganden. Vad är viktigast, vilka behov går först och vad är möjligt att göra? Bibeltexterna pekar på två förhållningssätt: den akuta insatsen och ett mer långsamt och strategiskt arbete.

Jämförelsen med sjukvård och friskvård passar väl. Vid akut sjukdom behövs stora resurser som innebär höga kostnader. Vården är oftast inriktad på individen. Det finns sjukhus och kompetenta människor som är verksamma där för att möta behoven av akutsjukvård. En ökad förståelse för vad friskvård kan betyda har samtidigt lett till att resurser läggs på att hjälpa människor att hålla sig friska. De förebyggande insatserna kan många gånger riktas till flera och är mindre resurskrävande.

I vårt diakonala arbete är de akuta stödinsatserna att jämföra med sjukvård. Vi ska arbeta för att stödja människor som befinner sig i olika former av utsatthet. Utsatthet hos en individ bottnar ofta i flera olika underliggande orsaker, vilket gör att enkla och standardiserade lösningar sällan kan tillämpas. Det diakonala arbetet ska kännetecknas av förmåga och vilja att se, bekräfta och återupprätta individen. Vårt uppdrag är att hjälpa människor att få tillgång till det som de behöver och har rätt till, samt att stödja individen att hitta och använda sina egna inneboende resurser. För att göra skillnad för människor samverkar vi med det omgivande samhället och nyttjar våra olika nätverk. Tillsammans med andra former av stöd kan även hjälp att söka fondmedel, matkassetilldelning via samarbetet med Stadsmissionen eller annat ekonomiskt stöd komma i fråga. Ekonomiskt stöd kan aldrig vara det enda vi erbjuder och vårt uppdrag är inte att ta över

samhällets ansvar för att människors grundläggande behov tillgodoses.

När vi blir uppmärksammade på orättfärdigheter och systemfel blir vi en frimodig röst som påtalar detta och arbetar för förändring. Det är vårt ansvar att vara en röst åt den som inte har någon egen röst.

När människor kommer från andra delar av världen till oss kan diakonala behov uppstå. Det gäller oavsett om man är här som student vid universitetet eller om man kommer som flykting. Saknad eller oro för anhöriga som är kvar skapar stress och ett okänt språk kan leda till utanförskap eller ofrivillig ensamhet. Om man dessutom kommer med ett trauma blir integrationen än svårare. Vi driver inte egen mottagning för flyktingar utan samverkar såväl med andra enheter inom Svenska kyrkan som andra lokala aktörer. Vi bjuder in till våra ordinarie verksamheter och ger i övrigt stöd när det behövs. Arbete med språk och integration kan vara områden där diakoni och ideellt arbete samverkar.

Den diakonala friskvården syftar till att hjälpa människor att inte hamna i den svåraste utsatt-heten. Genom att erbjuda mötesplatser av olika slag där människor träffas och kan bygga egna nätverk bidrar vi till att den ofrivilliga ensamheten minskar, vilket i sin tur kan motverka psykisk och fysisk ohälsa.

Andlig vård och växt är viktigt i den diakonala friskvården. Existentiella samtal, olika former av samtalsgrupper, enskild själavård med mera är centrala aspekter i detta arbete och hör till våra kompetensområden. Leva vidare-grupper och annat stöd i sorg är samtidigt sjukvård och friskvård. Utan att driva på bjuder vi in människor att delta i gudstjänstlivet. Vi lyfter fram förbönen som möjlighet att själv växa i tro och att

samtidigt vara med och bära andra. I gudstjänsten och förbönen bär vi in människors kamp och utsatthet och från nattvardsbordet, där det brustna helas, bär vi ut hoppet om upprättelse.

Barn och ungas behov behöver uppmärksammas och vi behöver arbeta i nätverk med fler yrkesgrupper. Bland annat står församlingspedagoger och kyrkomusiker i pågående relationer till många unga, och med ett gott förhållningssätt görs redan många diakonala insatser. Detta kan utvecklas ännu mer.

En del av kyrkans diakonala verksamhet handlar om att se bortom våra egna gränser och delta i det internationella arbetet för en bättre värld för alla. Att aktivt verka för att vara någons nästa är friskvårdande i sig självt. Diakoni och diakoner behöver vara tillgängliga på olika sätt när människor söker hjälp. Ett utvecklingsområde för diakonin är "diakoni online". Med en ökad närvaro på definierade sociala media skulle tillgängligheten öka för dem som inte är bekväma med att söka en personlig kontakt via telefon eller ett fysiskt möte.

Utmaningar

Diakoni i sig är en utmaning. Det omgivande samhället är i ständig förändring och människors livsvillkor påverkas av förändringarna. Det ställer krav på kontinuerlig kompetensutveckling hos diakonerna men också ett flexibelt förhållningssätt som trots sin flexibilitet inte tappar fokus på uppgiften. För att uppnå samsyn gällande inriktningen för diakonin och att bibehålla aktualitet vad gäller omvärldsbevakning, forskning med mera krävs ett övergripande perspektiv.

Det är också en utmaning att växla perspektiv från att som enskild diakon ha haft eget och fullständigt ansvar inom ett område (eller en församling) till att se

varandra som resurser och kunna arbeta med varandra i nätverk. Det är inte bara hjälpsökande individer som behöver bemyndigas till att hitta och använda sin egen inneboende förmåga utan också diakonerna som kompetenta medarbetare i ett arbetslag.

Vid arbete riktat till människor i utsatthet är det extra viktigt att ha en normkritisk medvetenhet. Normer finns alltid och ändras över tid. En del normer begränsar och stänger ute. Vi behöver utbilda oss och andra för att synliggöra sådant som begränsar andra människors liv och okränkbara värde. Vi är noga med hur vi uttrycker oss och eftersträvar en inkluderande hållning.

Västerås pastorat behöver ha en hållbar diakoni. I en sådan syftar arbetet till långsiktig och varaktig förändring för människor. I samverkan med andra bidrar vi till förbättrade livsvillkor och en ökad självkänsla för dem som söker oss. En hållbar diakoni använder sina resurser på ett ansvarsfullt sätt så att de räcker till mesta möjliga. Kompetensutveckling, rimlig arbetsbelastning och rimliga förväntningar tillsammans med en blandning av sjuk- och friskvård är aspekter som bidrar till en hållbar diakoni.

Sammanfattningsvis behöver vi alltid öva oss i att vända svårigheter till möjligheter. Med Guds hjälp och människors goda vilja kommer vi att bli allt bättre på att göra skillnad för dem som behöver oss.

Tryckt 2022. Foto: Henrik Will, IKON, Magnus Aronson, Alex & Martin, Albin Hillert, Alex Giacomini, Madelen Zander.

